די ביהנע

דער פּראָווינציעלער אידישער טעאַטער און די קריטיק

פון ה. מ. קירשענבוים

דאָס פּראָווינציעלע אידישע טעאַטער שטעהט נאָך היינט צו טאָג ניט אויף דער שטופע, ווי די טעאַטערס, פון דער גרויסער מעטראָפּאָליע ניו יאָרק, ניט אַכטענדיג וואָס די שוישפּיעלער פון די טעאַטערס קענען זיין די זעלבע גרויסע קינסטלער ווי זייערע קאָלעגען וועלכע שפּיעלען אין ניו יאָרקער טעאַטערס. דער־צו זענען פאַראַן פאָלגענדע אורזאַכען.

נייע פּיעסען וועלכע האָבען אַן אינ־האַלט, וועלכע זענען מעהר אָדער ווענינער גוטע. קומען צו זעהר וועניג, און ווערט אזא פּיעסע אָנגעשריבען, לויפט דער מחבר גלייך אוועק אין „ראָיאַל־קאַפע", זוכען אַ דאָרטיגען „סטאַר" אָדער „מע־נעדזשערס", וועלכער זאָל זי פון איהם צו נעהמען, ווייל ערשטענס מיינט עס איינ־פאַך אביסעל געלט. דערצו נאָך אמאָל פּובליסיטי אויך.

פאַרקויפען אזאַ פּיעסע אויף דער פּראָווינץ, מיינט זעלבסט אונטערשרייבען אַז די פּיעסע טויג ניט.

מענליכקייטען אויפצופיהרען אַ פּיע־סע שעהנער און רייכער פאַר דעם אויג, איז אויך אין ניו יאָרק פאַראַן גרעסערע ווי אויף דער פּראָווינץ. און דער עיקר, אויב אַ פּיעסע האָט ערפאָלג. די שור־שפּיעלער לערנען אויס זייערע ראָלען. די ביהנע האָט די נעהערינג אויסשטאָטונג. דער עולם איז צופרידען, און ווער רעדט אַז די קריטיק איז אויך אַ גינסטיגע, דאָ־מאָלסט איז דאָס טעאַטער געזיכערט. דער ערפאָלג איז דאָ, און די פּיעסע געהט אוועק פאַר חדשים לאַנג.

דערפון זעלבסט איז אפהענגיג יע־דער ריהר, יעדע באַוועגונג. דער רעזשי־סאָר, וועלכער איז ווי אַ קאַפּיטאַן פון דער שיף מוז אכטונג געבען, אַז איידער די שיף געהט אָפּ, זאָל אלעס זיין געזיכערט. זאָל יעדעס שרייבפּל זיין אויפ'ן פּלאַץ, און רייסט אַ כוואַליע עטוואָס איבער, זאָל מען עס קענען פאַרריכטען. דאָס איז די לאַגע פון די ניו יאָרקער אידישע טעאַ־טערס.

מען מוז אויך צוגעבען אַז דאָרט זע־נען פאַראַן אריבער אַ צעהנדליג אידישע טעאַטערס, און דאָס פּובליקום האָט זיך דעם אויסוואַהל, און קען זעלבסט באַשטי־מען וואוהין צו נעהן.

ווען אַ טעאַטער נעהער ווייל זעהן אַן אפּערעטע, נעהט ער אין אַן אפּערעטען טעאַטער. ווייל ער אַ מעלאָדראַמע, נע־פינט ער דעם וועג צום טעאַטער וואו עס ווערט געשפּיעלט מעלאָדראַמע, און ממילא געפינט זיך די קריטיק אין אַ גינסטיגערע לאַגע, ווייל ווען אַ צייטונג האָט צו שרייבען ווענען אַ צעהנדליג טע־אַטערס, און ווענען פּיעסען וועלכע מען שפּיעלט נאָך, האָט די קריטיק דאָס וואָרט, אי פאַר דער פּיעסע, ווי אויך ווענען דעם אָרט שפּיעלען.

אַנדערש איז די לאַגע אויף דער פּראָווינץ, וואו עס איז בלויז דאָ איין אי־דיש טעאַטער, וועלכעס דאַרף דיענען אַלע אידישע טעאַטער געהער, און אַ קאָמפּאַ־ניע שוישפּיעלער וועלכע דאַרפען יעדען טאָג לערנען נייע ראָלען!

די שוישפּילער הויבען אָן זייער סע־זאָן מיט אַ פּיעסע וואָס האָט אַ נייעם נאָ־מען. אָבער די געשיכטע איז די זעלבע. דער אינהאַלט דער אייגענער. די אויס־שטאַטונג לויט די מענליכקייטען. אפט־מאָל בעסער, אָפטמאָל ערגער. דער אקט־יאָר ווייסט אַז די ראָלע וואָס ער לערענט איז בלויז פאַר צוויי אוועטען, און אַז קומענדע וואָך מוז ער אָנהויבען אויף דאָס ניי.

צום גליק פאַלט איהם אריין אַ גוטע ראָלע. ער איז אין אַ געהויבענער שטי־מונג. ער מאַכט ערפאָלג. ער ווייסט אַז די ראָלע איז איהם צוגעפּאַסט. ער ער־וואַרט דאַמאָלסט אַז די קריטיק זאָל איהם לויבען פאַר זיין געלונגענעם שפּיעלען, און אַזוי פאַסירט.

אויף דער צווייטער וואָך אָבער, האָט ער אַ פאַרקעהרטער ראָלע, און די קריטיק קומט און רייסט איהם אַרונטער. פאַנגט זיך גלייך אָן דער געשריי, אַז מען איז געגען טעאַטער, און אַז מען איז ניט ערנסט צום אידישען טעאַטער. דערצו קומט די קריטיק נאָכדעם ווי די פּיעסע איז שוין אַרונטער פון דער ביהנע. זי ווערט שוין ניט געשפּיעלט, און לויבען אָדער אַרונטערייסען העלפט ניט.

יאָהר איין יאָהר אויס, הערט זיך די זעלבע טענות אין באַצוג דעם אידישען טעאַטער. דאָס טעאַטער ערוואַרט אַז אַ צייטונג זאָל זיך צוריסען לויבענדיג דאָס שפּיעלען, דאָס אויפפיהרען, די שוישפּי־לער, מען זאָל איינלייגען די וועלט וועגען טעאַטער, וועהרענד באמת זוכט יעדע פּראָווינציעלע צייטונג צו זיין פאַרויכטיג, און טוט דאָס בעסטע לויט די אומשטענ־דען.

זאָל דער אמת געזאָגט ווערען וועגען די שוישפּיעלער אויך. ניט אַלע אקטיאָ־רען וועלכע קומען זענען גרויסע שוישפּיע־לער, אַ קאָמפּאַניע פון צעהן אָדער צוועלף קינסטלער, און ממילא קומט אויס אַז טענות פון אזאַ סאָרט זיינען ניט עהרליך און ניט באַרעכטיגט.

יעדער רעזישיסאָר און טעאַטער אונ־טערנעהמער. איז עהרליך און ערנסט אין זיין באַנעהמונג. יעדער וויל מאַכען אַן ערפאָלג, יעדער וויל געבען דאָס בעסטע, און שפּיעלען ערפאָלגרייך, דאָס מיינט אָבער ניט, אַז דער עולם שאַצט עס אָפּ, און רעכענט זיך מיט סענטימענטען, אָדער פאַראַנגען. עס ווענדעט זיך צום ערשט אין די שוישפּיעלער זעלבסט, און די געשטעלטע פּיעסען, און די איינדרוקען וואָס ווערען געמאַכט פון די ערשטע פאָרשטעלונגען, און די פאָלגען דערפון קומען ערשט נאָכהער.

די ערעפענונגס פאָרשטעלונגען וועל־ען געשפּיעלט פאַר דעם אַלגעמיינעם עולם. מען זוכט ניט דעם אינהאַלט, מען וויל מעהר יוצא זיין פאַר אַלעמען, און נאָך איידער מען קען עטוואָס זאָגען, איז די פּיעסע שוין אויף קבר אבות.

אַ טעאַטער סעזאָן האָט אַכט און דרייסיג וואָכען, אין וועלכע עס מוז גע־שפּיעלט ווערען אַכט און דרייסיג פּיעסען. דערצו קומען נאָך נייע פּיעסען פאַר עה־רען אוועטען, און פּיעסען וואָס ווערען פאַרקויפט פאַר פּרוואָטע אונטערנעהמונ־גען, און לויט די יאָהרען וואָס פּראָווינ־ציעל טעאַטער ווערט געשפּיעלט דאַרף מען אין טעאַטער אַרכיוו האָבען עטליכע הונדערט פּיעסען, וועלכע ווערען אין אַ שטאַרט געשפּיעלט, אַ זאָך וואָס קומט אויס אַביסעל רעטעלעהאַפט, און שטימט ניט מיט אַפיציעלע ציפערען.

טענות צו קריטיק איז בלויז מענליך כיי פּיעסען וועלכע ווערען געשפּיעלט, וועלכע מען זעהט נאָך, און וועלכע זענען נאָך אָנגעליידט אין פליש מיט בלוט, וויל מען אָבער מאַכען דעם אנשטעל אַז יעדע פּיעסע איז ניי, אַז יעדער שוישפּיע־לער איז גדול. און אַז אַ צייטונג מוז יעדע וואָך לויבען, איז עס אַביסעל איבערגע־כאַפּט די מאָס.

* * *

די שורות ווערען געשריבען ביים אָנפאַנג פון טעאַטער סעזאָן, ווען די צייט־טונג האָט בלויז דערמאָהנט די שוישפּיע־לער פון דער היינער קאָמפּאַניע, און דער־ווייל זיך צוריקגעהאַלטען פון קריטיק, ביז די האַלענדערס וועלען אָנהויבען זייער טעאַטער סעזאָן נאָך די יום טוב וואָכען. עס איז אָבער מאַכען נויטיג אַז אויך דער לעזער זאָל וויסען דעם אמת, און פאַרשטעהן די לאַגע און דעם אונטערשייד פון די ניו־יאָרקער אידישע טעאַטערס צו דער לאַגע אין דער פּראָווינץ, וואו עס איז בלויז דאָ איין אידיש טעאַטער.

דער שרייבער פון די שורות קען די האַלענדערס נאָך פון זייער שפּיעלען אין מאָנטרעאַל, וואו זיי האָבען פאַקטיש אויפגעהויבען דעם פּרעסטיזש פון אידי־שען טעאַטער, און פאַראינטערעסירט דעם איד מיט זיין טעאַטער.

איזידאָר און חנה האָלענדער, האָבען זיך זייערע מעלות. איזידאָר האָלענדער מיט זיין שטרעבען צו שפּיעלען טעאַטער ווי געהערינ. מיט זיין רעזשי, מיט אַ גוטער אויסשטאַטונג, אַ ראַפינירטען גע־שמאַק, און וועלכער איז זיכער אַ ווייג־שענסווערטער פּערזאָן אין אונזער אייג־צינען אידישען טעאַטער.

חנה האָלענדער, מיט איהר שעהן און געלונגענעם שפּיעלען. מיט איהרע מעלות אין שפּיעלען, און איהר באַגריעף ווענען בעסערע פּיעסען, און גוטען רע־פּערטואַר.

דערצו מעג מען זיך פרעהען מיט דעם אנערקענטען אידישען שוישפּיעלער, עליאָס ראַטשטיין, וועלכער איז אויף דער ביהנע יאָהרען לאַנג, און די יונגע דינה גאָלדבערג, וועלכע לעבט אין יערע ראָלע מיט איהרע אַלע חושים.

היינטיגען סעזאָן שפּיעלט אויך מאַ־דאַם עמיליאַ אדלער, און מאיר האָנינמאַן. אַזוי אַז די קאָמפּאַניע באַשטעהט מעהר־סטענס פון געשולטע שוישפּיעלער וועל־כע האָבען זייער וועג שוין דורכגעמאַכט ביים טעאַטער, און זענען שוין אויסגע־שטאַנען אַלע חבלי לידה.

דער יונגער שוישפּיעלער חיים טוי־בער, מאַכט אַן אינטעליגענטען איינדרוק, באַזיצט אַ שעהנע אידישע שפּראַך, האָט אַ ריינע דיקציע, און שפּיעלט זעהר פאַר־אנטוואָרטליך, אַזוי אַז צוזאַמען מיט די איבעריגע, ווי מיס גערבער, מאַדאַם בער־נאַרדי, נ. גאָלדשטיין און דוד לובריצקי, לעאָן פּאַסטערנאַק און מאַר. זינגבורג, ווערט ערוואַרטעט און אינטערעסאַנטער סעזאָן.

עס איז צו פריה צו זאָגען מבינות פון די ערשטע עטליכע פאָרשטעלונגען. עס איז אָבער געמאַכט געוואָרען אַ גו־טער אָנהויב. דאָס וואָס עס איז בלויז איצט געשפּיעלט געוואָרען איז געווען שעהן פאַר דעם אויג, רייך אין דער אויסשטאַ־טונג, און ווייט פון יענע בילינע פּיעסען מיט וועלכע מען האָט געזוכט צו קאָרמע־נען דעם עולם. עס איז געמאַכט געוואָרען אַן ערנסטער פאַרזוך, און די האָלענ־דערס פאַרשפּרעכען מעהר.

דער סעזאָן ווערט ערעפענט. די האָ־לענדערס צוזאַמען מיט דער קאָמפּאַניע האָבען דאָס וואָרט.

טאַראַנטאָ פאַרדיענט געוויס ניט, ערגער באַהאַנדעלט צו ווערען ווי מאָנט־רעאַל, און צו גוטעס האָט קיין שיעור ניט.

שפּיעלט אין „אַנקעל מאַמ'ס קעביי"

מיס אַניטאַ ערגעל, וועלכע שפּיעלט אַלס איוואַ, אין אַנקעל טאַמס קעביי.

ביל מעי, וועלכע צוזאַמען מיט הערי רעי אין אפשר איינע פון די בעסטע באַקאַנטע טענצערינס אויף דיע־טעטראַטען צום ערשטען מאָהל אין דער ראָיאַל אַלעקסאַנדריאַ אין „דער וואַנדע־רענדער איך".

מעמיזאַן לענג

דער באַרימטער ענגלישער אַקטיאָר, וועלכער איז מיט ערפאָלג געטעטן אויפ־נעטראַטען צום ערשטען מאָהל אין דער ראָיאַל אַלעקסאַנדריאַ אין „דער וואַנדער־רענדער איך".

סענטאַל מידי
פאַרלייכטערט
שנעל
שטערצוגע
יורינירונג
פאַרמיידט נאַכ־
מאַכונגען.
קוקט פאַר'ן
וואָרט „מידי"
פאַרקויפט פון
אַלע דראַגיסטען.

מיליאָנערסקע פרויען קעהרען זיך אום צוריק צו דער ביהנע

ניט אַלע מאָל ווערט דער שלום־בית הייראַטער מאַן פיהרט אַ לינקע לעבע צושטערט צוליעב דעם וואָס דער פאַר־מיט אַן אנדערער פרוי, אָדער די פאַר־הייראַטע פרוי איז פאַרליעבט און אַ צווייטען מאַן, ווייל עס זענען נאָכן אָפט פאַראַן פיעלע אנדערע אומשטענדען וואָס שפּיעלען אַ ראָליע אין דער פאַרניכטונג פון דעם פאַמיליען לעבען.

מיר וועלען נעהמען אַלס ביישפּיעל דעם אַקטיאָר אָדער די אַקטריסע, וועמען עס קומט אָפט אויס צו ליידען זעהר פיעל אין זייער פאַרהייראַטען לעבען, ווען ער אָדער זי האָט חתונה מיט איינעם אָדער איינער וואָס איז קיינמאָל קיין שוישפּיע־לער ניט געווען און האָט ניט קיין חשק און אויך ניט דעם טאַלאַנט ווען עס איז אויפצוטרעטען אויף אַ ביהנע. עס טרעפט דאָך אָפט אַז אַן אַקטריסע פאַרליעבט זיך אין אַ רייכען מאַן, און זי האָט איהם אַזוי שטאַרק ליעב, אַז זי באַשליסט זיך אָפּצוזאָגען אויף אייביג פון איהר פּראָפעסיע אַלס שוישפּילערין און זיין אַ געטרייע פרוי און באַלעבאָסטע צו איהר מאַן. די ערשטע פאָר מאָנאַטען נאָך דער חתונה לעבט די אַקטריסע גליקליך און צופריעדען מיט איהר מאַן, אָבער מיט דער צייט דערוועקט זיך אין איהר אויף דאָס ניי דער פאַרלאַנג צו שפּיעלען אויף דער ביהנע. זי פּרובירט מיט אַלע כחות דיעזען ערוואַכטען פאַרלאַנג צו דער־שטיקען, און ניט קעגענדיג דאָס באַוויי־זען, פאַרלאָזט זי איהר מאַן, צושטערט איהר ליעבעס נעסט און קעהרט זיך אום צוריק צו דער ביהנע. אויב דער מאַן ליעבט איהר באמת, וועט ער איהר העל־פען זיך אומצוקעהרען צוריק צו איהר פּראָפעסיע, און ווען ער איז ניט קיין טאַקטישער מענש און שטעלט זיך נעגען איהר באַשלוס, פאַרליערט ער זי אויף אייביג אַלס זיין פרוי.

אין אַן אַמעריקאַנער צייטונג ווערט דערצעהלט וועגען אַזאַ פאַל, וואָס פּאַסירט איצט מיט דעם אַמעריקאַנער מיליאָנער אינסאַל, וועלכער גיט אויס מיליאָנען צו העלפען זיין פרוי דערנרייכען איהר אַמ־ביציע צוריקצוקומען צו דער ביהנע, ווייל ער האָט איהר ליעב און ווייל זי ניט פאַר־לירען אַלס זיין פרוי.

סעמועל אינסאַל איז אַזוי רייך אַז ער קאָנצלירט אַלע געביעטען פון אינדו־סטריע אין מיסיסיפּי וואַלי. און זיין ביישטייערונג וואָס ער האָט געגעבען צום עצטען פּאָליטישען קאַמפּיין אין אילינאָי־סטייט איז געווען אַזאַ ריזיגע, אַז זי ווערט איצט אונטערזוכט פון דער סענאַט קאָמיטע.

מיט יאָהרען צוריק, ווען אינסאַל האָט רעזיגנירט פון זיין אמט אַלס טאַ־זאַס עדיסאָן'ס סעקרעטער און ער איז עוואָרען דער איינענטימער פון פיעלע עשעפּסען, האָט ער זיך באַאַמט מיט אַ יונגער שעהנער אַקטריסע, גלעדיס וועלי־זי האָט פאַרדיענט זעהר גרויסע ווייר־דזשעס און איז געווען באַרוהמט אין דער טעאַטער וועלט, אָבער איבערצייגענדיג זיך זי אינסאַל האָט איהר זעהר אויפריכטיג ליעב און אַז ער וואַקסט נאָך דערצו אַ מיליאָנער, האָט זי פאַרלאָזט די ביהנע און האָט מיט איהם חתונה געהאַט. באַלד נאָך זייער האָנעמון האָט זיך דאָס רע־דעל אַ דרעה נעטאַן צוגונסטען אינסאַל'ן און ער איז געוואָרען אַ גרויסער מיליאָ־נער. מיר געפינען דאָרט אינטערעסאַנ־טע שריפטן פון דער אַמעריקאַנער אידי־שער קולטור פאַרגאַנגענהייט אין פּויילען. מיר געפינען דאָרט אינטערעסאַנ־טע פרטים וועגען דער עלסטער אידי־שער קולטור געשיכטע אין פּויילען, בילדער פון דער אָרגאַניזאַציע פון דער אידישער אויטאָנאָמיע, זעהר אינטערעסאַנטע שיל־דערונגען פון די געגענזייטיגע השפּעות צווישען שוהל, קיהך און כל'ערליי סעק־טעס אין די צייטען פון רעפאָרמאַציע און הומאַניזם. דער נאָכצער שטייגער לעבען פון די אידען אין מיטעלאַלטערליכען פּוי־לען באַוויזט זיך פאַר אונזערע אויגען.

דר. שיפּער פיהרט אונז אין דער „אידישער נאָס", באַוויזט אונז איהרע „פּלאַנצונגען" (די באָד, מקוה, בית־עולם טאַגיד־הויז א. א. וו.). איהרע „ביס־קופען", פּרנסים, גדולי הדור. פון דאָרט פיהרט ער אונז אין די הייזער פון די נגדים, פון יענע קענינגליכע הויפ־באַנקי־רען, הויף ליפּעראַנטען, הויף דאַקטוירים, גרויסע מכס'ניקעס, אָרענדאַרען פון עפענטליכע אפּצאָהלען.

דער מחבר אַנטפּלעקט אויך פאַר אונזערע אויגען דעם „אָפּשוים" אין די „פאַרבאָטענע געסלעך" (גנבים, הענד־לערס פון גע'גנב'עטע זאַכען, מטבע פעל־שערס א. ד. גל.)

באַשריבען די נאָס, די הייזער און די מענשען, וואָס וואוינען אין איהר וויזט אונז שיפּער ווי עס האָט אויסגע־זעהן די אַמאָליגע אידישע שטוב, וואָס פאַר אַ באַקליידונג עס האָבען געטראָגען די דאַמאָליגע אידען און ער שטעלט אויף אויך אָפּ אין זעהר אינטערעסאַנטע אויספיהרען ביי די נעמען, זייער אָפּשטאַ־מונג און גלגולים ווי אויך ביי דער אומ־נאַנגס שפּראַך פון די מיטעלאַלטערליכע אידען.

דאָס בוך איז אַ גרויסער אויפטו פאַר אונזער קולטור געשיכטע.

דערצו מוז ערקלעהרט ווערען אַז דער פאַרלאַג בזשאַזאַ אין וואַרשאַ האָט אַרויסגענעבען אַ גרויסע צאָהל ביכער פון באַקאַנטע וועלט ליטעראַטען פון פרעמדע פעלקער און די ביכער פון דער אייהר אידישער קולטור געשיכטע.

דערצו מוז ערקלעהרט ווערען אַז דער פאַרלאַג בזשאַזאַ אין וואַרשאַ האָט אַרויסגענעבען אַ גרויסע צאָהל ביכער פון באַקאַנטע וועלט ליטעראַטען פון פרעמדע פעלקער און די ביכער פון דער אייהר אידישער קולטור געשיכטע.

דאָס בוך איז אַ גרויסער אויפטו פאַר אונזער קולטור געשיכטע.

דערצו מוז ערקלעהרט ווערען אַז דער פאַרלאַג בזשאַזאַ אין וואַרשאַ האָט אַרויסגענעבען אַ גרויסע צאָהל ביכער פון באַקאַנטע וועלט ליטעראַטען פון פרעמדע פעלקער און די ביכער פון דער אייהר אידישער קולטור געשיכטע.

פעלסער און די ביכער זייגען גוט איבער־זעצט גענוואָרען אין אַ ריינעם שעהנעם אידיש, נאָר אַ שאָד, וואָס זיי באַנוצען די נייע ספּעלינג, וואָס דאָס שטערט אביסעל דעם לעזער.

נאָך אַ וואָרט וועגען דער מאָזאַאיק ביבליאָטעק און מיר שליסען אונזער וואָרט וועגען דעם פאַרלאַג, אין דער הער־נונג אַז אידען אין אַמעריקאַ און קאַנאַדע וועלען שטיצען די אונטערנעהמונג פון הער יאַטשקאָווסקי און איהם העלפען פאַרשפּרייטען דאָס אידישע בוך צווישען די ברייטע מאַסען.

די מאָזאַאיק ביבליאָטעק האָט זיך נעשטעלט פאַר איהר אויפגאַבע אַריינצו־פיהרען אין דער אידישער ליטעראַטור אַ רייהע זאַמלונגען פון די שעהנסטע נע־וועלען, דערצעהלונגען, מעשה'לאַך, און לעגענדען פון לייכטען, פּיקאַנטען און הומאָר־פולען זשאַנר פון די גרעסטע קינסטלער און דיכטער פון דער וועלט־ליטעראַטור. יעדעס ביכעלע וואָס איז נעווירדמעט אַ באַזונדערען שריפטשטע־לער און איז אויסגעוועהלט פון זייגע בעסטע זאַכען פאַרכאַפּט באַלד מיט זיין אינטערעסאַנטען אינהאַלט, מיט דער שפּיעלעוודיגקייט פון דער פאַרבינדונג און מיט דער לייכטקייט און גלאַנץ פון דער שפּראַך. אַלע זאַכען זיינען איבער־זעצט פון אַרגינעל און אַרויסגענעבען אין אַ פּראַכט אויסגאַבע.

היינטיגע וואָך אין די טעאַטערס

לאוס — באַסטער קיטאַן אין „בעטלינג באַטלער".

שעיס — דעפן פּאָלאַרד און אַנדערע פון טשורס.

רידזשענט — „סטעלאַ דאַלעס".

וויקטאָריאַ — „ליטל אָלד ניו יאָרק".

טיוואָלי — „דאָס איז פאַריז".

פענטייזדשעס — „יונג אַפּריל" מיט די שיל־דקרויטס.

סטענדערד טעאַטער — מיטוואָך „שייב־דעלע פון פּוילען". פרייטאָג און שבת, „פרויען שטאַלץ".

ראָיאַל אַלעקסאַנדריאַ — מעטויסאַן לענג אין „דער וואַנדערער איך" און „קאַרניוואַל".

אפּטאָן טעאַטער

„די מיטנאַכט זון" איז אַ בילד וואָס שילדערט דעם ביינאַכטיגען לעבען פון פעטראַגראַד פאַר דעם צאַרישען רעזשים. עס איז אַ ליעבעס געשיכטע מיט צאַרישע אָפיצערען אַלס די הויפּט העלדען.

ווען מען זעהט דאָס בילד ווערט דאָן קלאָהר וואָס עס איז אין דער אמת'ן גע־ווען דאָס באַנייטטאַע לעבען אין דעם פעטראַגראַד פון אמאָל בעזץ דער צאַריזם האָט געהערשט איבער דוטלאַנד.

„מיס טאַראַנטאַ (מיס דזשין פּאַרד טאַלאָר) מיט אַנדערע אַקטיאָרען טרעטען אויף אין „די מעניאָן". אויסער דעם איז אויך פאַראַן אַ מעגער קוואַרטעט און דער אפּטאָן סימפאָני אָרקעסטער.

דער אידישער טעאַטער ווערט ערעפענט דעם 25־טען אָקטאָבער

דער היינטיג־יעהריגער סעזאָן אין האַרט האַוז טעאַטער וועט זיך אָנהויבען דעם 25־טען אָקטאָבער מיט אַ „ביל" פון זעקס פּיעסען וואָס וועלען געשפּיעלט ווערען דעם סעזאָן.

אַ באַזונדער פאָרשטעלונג וועט גע־געבען ווערען אומזיסט צו די יעניגע וואָס וועלען זיך סובסקרייבען פאַר דעם גאַנצען סעזאָן.

לעצטען יאָהר האָט דער האַרט האַוז טעאַטער אויפגעפיהרט 17 פּיעסען, אָבער היי־יאָהר איז די זאַהל פאַרקלענערט גע־וואָרען מיט'ן צוועק צו קענען זיך אָפּגע־בען מעהרער מיט די זעקס פּיעסען. די ערשטע פּיעסע אויפ'ן פּראָגראַם איז בער־נאַרד שאַו'ס „האַרטברייק האַוז"..

מישא עלמאַן אין מעסי האַל

מישא עלמאַן מיט זיין וועלט־באַ־ריהמטען סטרינג קוואַרטעט וועלען אויפ־טרעטען אין מעסי־האַל, פרייטאָג, אָקטאָ־בער 8־טען. מר. עלמאַן, צוזאַמען מיט זיין קוואַרטעט מאַכט איצט אַ טור אי־בער אַמעריקאַ און קאַנאַדע.

פלעצער פאַר דעם אַוועגט ווערען איצט פאַרקויפט אין באָקס אָפיס פון מעסי־האַל.

„שיינדעלע פון פּוילען" מאַרגען אַוועגט

מאָרגען אַוועגט ווערט אין סטענ־דערט טעאַטער געשפּיעלט צום צווייטען מאָהל די ערפאָלגרייכע פּיעסע „שיינ־דעלע פון פּוילען" אין וועלכער חנה האָ־לענדער האָט געמאַכט ערפאָלג שפּיעלנ־דיג די זעלבע פּיעסע מיצאַי יום כפור.

„שיינדעלע פון פּוילען" איז אַ פּיע־סע וואָס איז ווערט געזעהן צו ווערען פון יערען, און וועלכע ווערט זעהר שעהן אויפגעפיהרט פון דער האָלענדער טרופּע.

פרייטאָג און שבת, ווערט געשפּיעלט אַ קאָמעדיע דראַמע מיט מוזיק אין פיער אַקטען מיט דעם נאָמען „פרויען שטאָלץ" פון נ. סטוטשקאָף.

דראַמאַטישער פאַראיין ווערט ווידער טעטיג

נאָכדעם ווי דער ליטעראַריש־דראַ־מאַטישער פאַראיין ביי אונז אין שטאַדט האָט זיך אָפּגערוהט די נאָנצע צייט פון די הייסע זומער מאָנאַטען, ווערט ער איצט ווידער טעטיג.

נאָר גרויסע פּלענער ווערען געמאַכט אויף דעם היינטיגען ווינטער, און עס איז צו האָפען אַז דער פאַראיין וועט זיך ניט באַנוגענען בלויז מיט אַפּטע קאָנצערטען, נאָר ער וועט האָבען אמת'ע ליטעראַרישע אוועגטען פון צייט צו צייט.

ראָזאַ פּאָנזעל מאַכט אַן ערפאָלג אין מעסי האַל

ראָזאַ פּאָנזעל וועלכע האָט געמאַכט איהר ערשטען אויפטריט ביי אונז אין שטאַדט שבת אוועגט אין מעסי האַל, האָט פאַר זיך געוואָנען אַ גרויסע צאָהל אָנ־הענגער צווישען די צוהערער.

דאָס איז דער ערשטער לאָקאַלער רע־סייטעל פון מיס פּאָנזעל, און דאָך איז דער עולם געקומען אין אַ גאַנץ גרויסער צאָהל הערען איהר שעהנע שטים. מיס פּאָנזעל האָט שטאַרק באַנייסטערט די צו־הערער מיט איהר הארציגען זינגען. זי האָט אַ זיסע שטימע, וואָס עס ווערט ניט מיער צו הערען, אַזוי לאַנג ווי זי זינגט. איבערהויפּט וועלען זיך ניט פאַר־נעסען אַזעלכע לידער ווי „פּיעס", „מיא דיאַ", פון „לאַ פּאַרזאַ דעל „דעסטי־נאַ", און ערנאַני אינוואָלאַמי פון „ער־נ ני", און ז. וו.

איזידאָר האָלענדער.

חנה האָלענדער.

קומט פאַרשפּרייטען דאָס אידישע בוך

(פאַרזעצונג פון פּיידזש 4)

קייט פאַרגאַנדערצוואוויקלען די אַלע פאַר־פּלאָנגטערטע ווירטשאַפטס פּראָבלעמען אין אַ לייכטער און אינטערעסאַנטער פאָרם, וואָס איז צוגענגליך אויף. פאַר דעם ברייי־טען אידישען לעזער עולם. ער ווייסלט אויף אַלע פאַרפּלאָנטערטע ווירטשאַפטס פון די אידען אין פּוילען אין דער מיטעלאַלטערליכער תקופה.

אין דעם דאָזיגען בוך געפינען זיך אַפּהאַנדלונגען וועגען דעם אידישען האַנ־דעל, קרעדיט, מלאכה, אידישע דאָקטוי־רים, מכס'ניקעס א. א. דיי נעשיכטע פון די אידישע פּאָגראָמען, זייערע סיבות און צוזאַמענהאַנג מיט דער דאַמאַלטיגער ווירטשאַפט. איהר געפינט דאָרט אין אינ־טערעסאַנטע אַפּהאַנדלונג וועגען דער רעכטליכער לאַגע פון די פּוילישע אידען אויפ'ן פאַהן פון זייער אַלגעמיין ווירט־שאַפטליכען מעמד. עס פעהלען אויך ניט קיין אינטערעסאַנטע פרטים וועגען דעם אידישען ישוב אין פּוילען, וועגען דער באַציהונג פון דעם שלאַכטע, בירגער־טאַגנד צו די אידען א. א. וו

דאָס דאָזיגע ווערק איז איינע פון די נעצעהלטע אין דער אידישער וויסענ־שאַפטליכער ליטעראַטור לויט איהר אינ־האַלט און פאַרנעהם:

פון דר. שיפּער איז אויך ערשיענען „די קולטור געשיכטע פון די אידען אין פּוילען בשעת'ן מיטעלאַלטער". אַזאַ ווערק איז ביי אידען אַ וויכטיגע ער־שיינונג ווייל ביז איצט איז די קולטור געשיכטע פון די אידען אין פּוילען גע־שאַפען געוואָרען פון אומצעליגע, עס רוב ביז איצט אומבאַקאַנטע ידיעות, וואָס זענען צופעליג אויפגעהיט געוואָרען אין די מקורים. מיט זייער הילף האָט שי־פער געשאַפען אַ פאַרביג בילד פון דער אידישער קולטור פאַרגאַנגענהייט אין פּוילען. מיר געפינען דאָרט אינטערעסאַנ־טע פרטים וועגען דער אינטערעסאַנ־טער קולטור געשיכטע (מיס דזשין פּאַרד טאַלאָר) מיט אַנדערע אַקטיאָרען מרעטען אויף אין „די מעניאָן". אויסער דעם איז אויך פאַראַן אַ מעגער קוואַרטעט און דער אפּטאָן סימפאָני אָרקעסטער.

היינטיגע וואָך אין די טעאַטערס

לאוס — באַסטער קיטאַן אין „בעטלינג באַטלער".

שעיס — דעפן פּאָלאַרד און אַנדערע פון טשורס.

רידזשענט — „סטעלאַ דאַלעס".

וויקטאָריאַ — „ליטל אָלד ניו יאָרק".

טיוואָלי — „דאָס איז פאַריז".

פענטייזדשעס — „יונג אַפּריל" מיט די שילדקרויטס.

סטענדערד טעאַטער — מיטוואָך „שייב־דעלע פון פּוילען". פרייטאָג און שבת, „פרויען שטאָלץ".

ראָיאַל אַלעקסאַנדריאַ — מעטויסאַן לענג אין „דער וואַנדערער איך" און „קאַרניוואַל".

אפּטאָן טעאַטער

„די מיטנאַכט זון" איז אַ בילד וואָס שילדערט דעם ביינאַכטיגען לעבען אין פעטראַגראַד פאַר דעם צאַרישען רעזשים. עס איז אַ ליעבעס געשיכטע מיט צאַרישע אָפיצערען אַלס די הויפּט העלדען.

ווען מען זעהט דאָס בילד ווערט דאָן קלאָהר וואָס עס איז אין דער אמת'ן גע־ווען דאָס באַנייטטאַע לעבען אין דעם פעטראַגראַד פון אמאָל בעזץ דער צאַריזם האָט געהערשט איבער דוטלאַנד.

„מיס טאַראַנטאַ (מיס דזשין פּאַרד טאַלאָר) מיט אַנדערע אַקטיאָרען טרעטען אויף אין „די מעניאָן".

דער פּראָווינציעלער אידישער טעאַטער און די קריטיק

פון ה. מ. קירשענבוים

דאָס פּראָווינציעלע אידישע טעאַטער שטעהט נאָך היינט צו טאָג ניט אויף דער שטופע, ווי די טעאַטערס, פון דער גרויסער מעטראָפּאָליע ניו יאָרק, ניט אַכ־טענדיג וואָס די שוישפּיעלער פון די טע־אַטערס קענען זיין די זעלבע גרויסע קינסטלער ווי זייערע קאָלעגען וועלכע שפּיעלען אין ניו יאָרקער טעאַטערס. דער־צו זענען פאַראַן פאָלגענדע אורזאַכען.

נייע פּיעסען וועלכע האָבען אַן אינ־האַלט, וועלכע זענען מעהר אָדער ווענינער גוטע. קומען צו זעהר וועניג, און ווערט אזאַ פּיעסע אָנגעשריבען, לויפט דער מחבר גלייך אוועק אין „ראָיאַל־קאַפע", זוכען אַ דאָרטיגען „סטאַר" אָדער „מע־נעדזשערס", וועלכער זאָל זי פון איהם צו נעהמען, ווייל ערשטענס מיינט עס איינ־פאַך אביסעל געלט. דערצו נאָך אמאָל פּובליסיטי אויך.

פאַרקויפען אזאַ פּיעסע אויף דער פּראָווינץ, מיינט זעלבסט אונטערשרייבען אַז די פּיעסע טויג ניט.

מענליכקייטען אויפצופיהרען אַ פּיע־סע שעהנער און רייכער פאַר דעם אויג, איז אויך אין ניו יאָרק פאַראַן גרעסערע ווי אויף דער פּראָווינץ. און דער עיקר, אויב אַ פּיעסע האָט ערפאָלג. די שור־שפּיעלער לערנען אויס זייערע ראָלען. די ביהנע האָט די נעהערינג אויסשטאַטונג. דער עולם איז צופרידען, און ווער רעדט אַז די קריטיק איז אויך אַ גינסטיגע, דאָ־מאָלסט איז דאָס טעאַטער געזיכערט. דער ערפאָלג איז דאָ, און די פּיעסע געהט אוועק פאַר חדשים לאַנג.

דערפון זעלב